12/06/2024

О мајским медијским нападима на патријарха Порфирија и о томе шта (ни)је речено у њима

Пре нешто мање од две деценије, аутор овог текста је упитао једног познатог интелектуалца, припадника политичке левице, зашто је у јавности напао иницијативу Српске Православне Цркве која се тицала одбране електронске приватности у домену биометријских система идентификације. Он је сасвим озбиљно одговорио (парафразирано) да Црква нема шта да се меша у то питање, јер је хришћанство настало пре две хиљаде година, а микрочипови у XX веку. Управо је тај исти „генијални“ мислилац током маја месеца ове године у неким мас-медијима делио лекције Патријарху о томе шта би требало да ради да би то било у корист Цркве. И није био једини, напротив.

Подсетимо се, у овогодишњој васкршњој посланици Српске Православне Цркве, коју потписује Патријарх са свим отачаственим архијерејима, изнет је осврт на иницијативу водећих западних земаља и њихових балканских сателита да искористе трагичне догађаје у Сребреници зарад остваривања сопствених геополитичких интереса. Основна теза дежурних прозападно орјентисаних медијских критичара била је да Патријарх Порфирије овом

посланицом даје подршку владајућем режиму, који то користи за сопствене политичке поене. Хајде на самом почетку да цитирамо „спорна“ места Посланице и да видимо да ли у њима постоји нешто што је погрешно у чисто садржајном смислу. Дакле, да ли је заиста у питању „покушај небивалог историјског ревизионизма, у коме се настоји да простом инверзијом српски народ, жртва вишеструких геноцида и етничког чишћења, буде проглашен за починиоца геноцида“? Да ли је тачно да се на „злочине по српским селима у којима су затиране целе породице и који су се континуирано дешавали од 1992. до 1995. године, не обазиру предлагачи резолуција“? Да ли је тачно да је „свет у коме живимо заборавио геноцид над српским народом у двадесетом столећу, као и у вековима који су му претходили“? И на крају крајева, да ли је тачно да је „свако друго брдо на местима где живе Срби својеврсна Голгота“. Ако је све то тачно – а јесте – зашто онда медијске критичаре боли истина?

Вероватно ће већина њих одговорити: „јесте истина и она нас не боли, већ је проблем зато што се Посланицом даје подршка владајућем режиму“. За адекватан одговор, вратимо се на текст који претходи овом („Ретроспектива за шири контекст медијских напада на патријарха Порфирија“) и присетимо се чињенице да је у последње две и по деценије однос државних и црквених власти моделован концептом раздвојености уз начело сарадње на општу добробит друштва. Приметимо, с тим у вези, да су критичари Патријарха прескочили једно начелно питање пре било каквог даљег разматрања дневно-политичког контекста (за који није спорно да може бити валидна тема за расправу). А то начелно питање гласи: да ли у поменуту општу добробит друштва, у оквиру које српска држава и Црква сарађују према моделу који траје две и по деценије, спада и тежња да се сазна истина о Србима? То суштинско питање открива много тога јер ако пажљиво читамо поруке критичара Патријарха, испада да би Српска Православна Црква могла да реагује на лицемерну политичку иницијативу западних земаља тек пошто буде смењен тренутно владајући режим, да му не би ишла наруку. А управо такав приступ би Цркву довео у зависан положај – конкретно, да изношење њеног става зависи од статуса било ког политичког субјекта.

На овом месту долазимо до јако важне поенте о којој говоре медијски теоретичари какви су Пол Лазарфелд и Роберт Мартон, напомињући да је од суштинског значаја обратити пажњу не на оно што је у медијима речено, већ на оно што је у њима изостављено. А у либерално-прозападним медијима у Србији је очигледно изостављен осврт на горепоменута питања. Поставимо у том случају радикалним критичарима питање на другачији начин: да ли је

требало ућутати лицемерну представу западних земаља и држати се само уско-богословских тема (управо према једном од наслова из зборника проте Душана Петровића, поменутог у претходном тексту, у коме стоји „Црква у верске оквире“) да би се избегла оштрица лево-либералних медија? Тек би то био класичан конформизам, и то у односу на оне који стално критикују Цркву. На крају крајева, ако су познате личности опозиционог спектра (попут Вука Јеремића и Бориса Тадића) дале јасан став на уједурму западних сила и подржали борбу за српске интересе, зашто је онда проблем ако се тим поводом огласи и Патријарх са архијерејима васкршњом посланицом, будући да Црква по природи ствари треба да се бори за истину и правду, поготово када је у питању поверени јој верни народ?

Шта год ко мислио, ово је тема у којој једноставно није смело (и у будућности не сме) бити подела. Да не би било чудних учитавања овог текста, аутор напомиње да је по својим друштвеним погледима убеђени монархиста, и то у оном кључу у коме је монархизам сагледавао раније поменути епископ Данило Крстић. То значи да му се не може „пришити“ било какав политичи опортунизам у овој теми, поготово узевши у обзир да је већ писао о погубности феномена партократије, вишедеценијске хроничне болести која је створила менталитет императивног партијског чланства (по угледу на црвене књижице у време комунизма, без чијег поседовања је такође веома тешко било наћи посао у државној управи, а за управљачке функције да и не говоримо). Но када је реч о питањима која су од виталног интереса за цео српски народ (и притом су питања борбе за истину и правду), аутору је апсолутно свеједно да ли се за тај циљ боре леви, десни, црвени, плави, жути, опозиционари, владајући, републиканци или монархисти. У овим питањима су све политичке разлике небитне и апсолутно нико нема право да буде по страни. Зато је Српска Православна Црква, у лику српског Патријарха на њеном челу, сасвим правилно учинила што је одреаговала на ову подвалу западних сила, осврћући се у васкршњој посланици на историјску неправду учињену српском народу. А када смо већ код историје, сваки озбиљан и савестан српски историчар ће потврдити да је итекако требало реаговати. Разлог је једноставан: дневно-политичке констелације ће једног дана бити заборављене, а Патријархова реч остаје. Та реч ће за стотину година имати посебну снагу и бити вредно историјско сведочанство, када многи и не буду знали који режим је у то време уопште био владајући у српској држави.

На ову тему се међу медијским критичарима „накалемила“ и тема молебна који је патријарх Порфирије одржао за српску делегацију и следствено давање благослова председнику државе пред наступање у Генералној

скупштини Уједињених нација. И ову тему треба рашчланити, конкретно на два дела. Први део је сама могућност чина молебна и давања благослова државнику православне вероисповести, у чему не може бити (а није ни било, колико је аутору овог текста познато) никаквог спора. Лично право сваког човека је да добије молитвену подршку свог верског поглавара и то је сасвим јасно, бар у слободним државама. Друго питање је да ли је поменути догађај требало да буде медијски покривен, у чему заиста можемо имати различите ставове и размењивати аргументе. Као свештенослужитељ који се проблематиком утицаја мас-медија на црквени живот бави скоро две деценије, аутор текста се верно држи става да молитвословља (поготово литургијска) не треба уопште медијски преносити, осим у случајевима проповеди које редовно треба забележити, као и изузетних прилика попут интронизације, где би требало медијски преносити целу службу. Тај став је, међутим, изразито мањински када је реч о преовлађујућој пракси – одавно је доминантно другачије гледиште, по коме треба медијски преносити службе и молитвословља, што је пракса која је посебно интензивирана у време корона пандемије. Какав год став заузели у доктринарном смислу, у конкретном случају молебна-благослова треба поставити једно важно питање медијским ултра-критичарима Патријарха. Оно гласи: откуда то да против поменутог медијског преноса молебна и давања благослова председнику државе пред камерама иступају управо лево-либерални прозападни медији, који се свим силама труде да својим објективима „завире“ у сваки друштвено интересантан догађај? Да ли то можда говори о политичком мотиву критике која је упућена на рачун Патријарха? Ево правог питање за јавну расправу: у којој су мери данашњи „независни“ медији заправо зависни од политичког утицаја, а не само од утицаја структуре капитала?

Додатно, код медијске критике на поменути догађај је потребно укључити и „периферни вид“ када је реч о извештавању једног дела мас-медија. Наиме, оно што је за искусно око било одмах уочљиво је динамика смењивања пропагандистичких текстова и коментара везаних за Цркву тих дана. Наиме, упоредо са медијским критикама упућеним на рачун Патријарха, на порталу Nova S на насловној страни су се све време смењивали текстови о градњи скупих некретнина у центру Београда од стране Српске Православне Цркве и, уопште, теме које се тичу „имовинске карте“ Цркве. Откуда такво преплитање тема? Није ли Црква поседовала некретнине и раније? Откуда баш сада да се ти текстови појаве и преплићу са темом молебна? Свако ко иоле размишља својом главом ће доћи до закључка да то није случајност, већ концептуално спроведена пропагандна шема у којој читалац треба да чита како текст тако и подтекст, то јест и критику медијског покривања молебна и

упоредну серију чланака о црквеним некретнинама. Може се са великом извесношћу претпоставити да је идеја таквог уклапања медијских извештаја била да читаоца наведе на закључак да је Црква материјално повлашћена у друштву само да би заузврат пружила подршку властима. Дакле, ништа друго до прикривена пропагандистичка схема чији је циљ да се код медијских пратилаца смањи углед Цркве, „случајним“ уклапањем разнородних вести које треба да наводе на одређени закључак.

Но ни ту није био крај медијским мајским нападима на патријарха Порфирија. Критички (а у доброј мери и пропагандистички) извештаји су заокружени Патријарховим појављивањем на Породичној шетњи уз градоначелника Београда, што је изнето као финални аргумент тобожње Патријархове укључености у предизборни маркетинг владајуће политичке партије. Опет, осврћући се на важност испитивања онога шта у медијима није речено, поставимо једно важно питање. Зашто у изразито критичким извештајима није јасно наглашено да је: а) Породична шетња градска манифестација формирана од стране Скупштине Града Београда годину дана раније, б) да је тим поводом градоначелник био на пријему код Патријарха, наводећи жељу да се настави сарадња са Српском Православном Црквом на пољима од општег значаја и в) да је Патријарх још прошле године започео традицију присуства у Породичној шетњи која се у Београду од тада спроводи сваког маја? Коначно, постоји и једно веома важно питање које открива крајњу пристрасност медијског покривања овог догађаја од стране поменуте лево-либералне медијске сцене. То питање гласи: зашто је у њиховим мајским критичким медијским извештајима потпуно прећутана чињеница да је, са благословом Патријарха Порфирија, свештенство Архиепископије београдско-карловачке пре нешто мање од две године учествовало са верним народом на сасвим другачијој породичној шетњи у Београду – оној која је била спонтани свенародни вид окупљања и протеста против у то време најављеног Europride-а (познатијег под називом „геј парада“)? И како то да се нису сетили да је управо Патријарх Порфирије на крају те манифестације, испред Храма Светог Саве, одслужио молебан за светињу брака и породице пред више хиљада окупљених грађана? С тим у вези, подсетимо да српски народ има лепу пословицу која каже: „Криво седи, право реци“. Ту пословицу, изгледа, неки медијски делатници или нису чули или су је чули, па пречули.

И код ове теме имамо један упоредни медијски „траг“ који не би смео да нам промакне ако желимо да уочимо ширу слику. Наиме, исти тај градоначелник са којим је патријарх Порфирије био у Породичној мајској шетњи је, само месец дана раније, дао јавну иницијативу да се посмртни остаци Јосипа Броза

Тита, комунистичког диктатора директно одговорног за насилну ликвидацију више десетина хиљада Срба (од којих је највећи део са територије Београда) преместе у Кумровец (Хрватска). Огромна већина православних Срба и клира Цркве би здушно подржали ту иницијативу, макар у начелу, у смислу да се Брозови посмртни остаци преместе на неко гробље, без државних почасти које им се сада указују, а да се такозвана Кућа цвећа претвори у музеј са одговарајућом поставком која би обухватила аутентичне, праве хероје српске историје. Патријарх се, међутим, ниједном једином речју није огласио када је реч о овој идеји, колико год да је то несумњива жеља верног народа и клира, остављајући то питање државним властима, колико год да је иницијатива исправна. Није ли то пример уздржаности када је реч о политичким питањима, чак и у ситуацији у којој сама Црква има пуно право да захтева коначни раскид са титоизмом, од кога је брутално пропатила толике деценије? Са друге стране, већина медија који су критиковали посланицу и медијско преношење молебна нису имали Патријархову суздржаност када је у питању тема тзв. Куће цвећа, те су моментално и унисоно „гракнули“ на саму идеју да се реши питање последњег преосталог симбола окупације Србије од стране комуниста. Југословенство је, као што то неко добро примети, јако вино које озбиљно опија. А по свему судећи, мамурлук после те врсте опијености се најдуже задржао на лево-либералним медијима у Србији. Но то је већ тема за неку другу опсервацију…

*

Можемо са великом извесношћу претпоставити да ће се медијски напади на патријарха Порфирија и даље наставити. Оно што је важно тим поводом јесте да се шира јавност упути на расуђивање и разликовање добронамерне критике (која је свакако пожељна и стимулативна) од циљно мотивисаних пропагандистичких памфлета (које треба недвосмислено раскринкавати). Скромни прилог тој делатности представља и овај текст, уз онај који му је претходио.

Оба текста уједно представљају и позив на самокритичност браћи у Христу која су се неопрезно упрегла у јарам медијских осуда Патријарха. Ако ништа, нека се барем пре своје критике мислено ставе у Патријархов положај и промисле колико је његова позиција тешка, сложена и одговорна. То није позив за апологију сваког Патријарховог потеза – и он је само човек (уп. ДАп 10, 26), те као такав свакако није непогрешив – већ је позив на суштинско разумевање његовог положаја пре изношења судова, посебно вредносних.

На крају, овај аналитички осврт је и својеврсни апел упућен оним медијским

делатницима чија савест не дозвољава да имају цену за коју могу бити купљени и који су спремни на преиспитивање својих ставова у светлу другачијих перспектива. Таквих несумњиво има, колико год да су у мањини.

А што се тиче интересно ангажованих медијских „критичара“ и пропагандиста којима је савест спаљена (уп. 1 Тим 4, 2)… Њима људска реч, па ни овај текст, не може помоћи. Њима може помоћи само Господ Бог.

Презвитер др Оливер Суботић
Управник Мисионарског одељења Архиепископије београдско-карловачке

spc.rs